

Sygn. akt I ACa 897/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Tomasz Ślęzak
Sędziowie :	SA Małgorzata Wołczańska SO del. Lucyna Morys-Magiera (spr.)
Protokolant :	Magdalena Bezak

po rozpoznaniu w dniu 9 lutego 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. D.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 19 maja 2016 r., sygn. akt II C 400/14

- 1) oddala apelację;
- 2) zasądza od powódki na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej 1 800 (tysiąc osiemset) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Lucyna Morys-Magiera	SSA Tomasz Ślęzak	SSA Małgorzata Wołczańska

Sygn. akt I ACa 897/16

UZASADNIENIE

Powódka Z. D. domagała się zasądzenia, po ostatecznym oznaczeniu, od Skarbu Państwa – Wojewody (...) kwoty 383.040zł z ustawowymi odsetkami od dnia 7 stycznia 2011r. oraz kosztów procesu według norm przepisanych.

Wskazała, że ostateczną decyzją Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2011r. stwierdził nieważność decyzji Naczelnika Miasta i Gminy w Ł. z dnia 17 listopada 1978r. w sprawie przejęcia na własność państwa nieruchomości rolnej położonej w R. składającej się z działek nr (...). Kwota dochodzona pozwem stanowi odszkodowanie równe wartości przejętych bezprawnie działek gruntu, które aktualnie stanowią własność osób prywatnych.

Pozwany Skarb Państwa – Wojewoda (...) w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego oraz pozostałych kosztów postępowania. Podnosił, że stwierdzenie nieważności decyzji administracyjnej lub uznanie jej za wydaną z naruszeniem prawa nie skutkuje automatycznie przyznaniem odszkodowania, bowiem strona powodowa winna wykazać szkodę oraz jej związek przyczynowy z decyzją administracyjną. Niezależnie od powyższego pozwany zakwestionował wysokość żądanego przez powódkę odszkodowania, które w jego ocenie winno być ustalone w oparciu o stan nieruchomości istniejący w chwili wydawania wadliwej decyzji. Wskazywał nadto, że świadczenie należałoby pomniejszyć o zwaloryzowaną kwotę odszkodowania uzyskaną dotychczas przez powódkę. Kwestionował także żądanie odsetek od dnia doręczenia pozwu, skoro odszkodowanie miało być ustalone według cen z daty wyrokowania.

Powódka w dniu 10 maja 2016r., wobec treści opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego, ograniczyła żądanie pozwu do kwoty 63.400zł z ustawowymi odsetkami od dnia 7 stycznia 2011r. i cofnęła pozew w pozostałym zakresie ze zrzeczeniem się roszczenia.

Wyrokiem z dnia 19 maja 2016r. Sąd Okręgowy w Katowicach w punkcie 1 zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz powódki Z. D. kwotę 58.000,00 zł (pięćdziesiąt osiem tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 20 maja 2016r.; w punkcie 2 umorzył postępowanie w zakresie kwoty 319.640,00 zł (trzysta dziewiętnaście tysięcy sześćset czterdzieści złotych); w pkt 3 oddalił powództwo w pozostałym zakresie; w punkcie 4 odstąpił od obciążania powódki kosztami procesu i kosztami sądowymi, od uiszczenia których powódka była zwolniona.

Sąd Okręgowy ustalił, że na podstawie decyzji Naczelnika Miasta i Gminy w Ł. z dnia 17 listopada 1978r. na podstawie art. 57, 53, 54 i 56 ustawy

z dnia 27 października 1977r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin przejęto na rzecz państwa nieruchomość rolną położoną w R. oznaczoną numerami (...) oraz (...) o łącznej powierzchni 0,6384 ha, stanowiącą własność powódki. Powódka otrzymała odszkodowanie za przejmowane nieruchomości ustalone według cen określonych w przepisach o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych w kwocie 8.851,50zł w oparciu o operat szacunkowy. Wypłata odszkodowania nastąpiła za pośrednictwem Banku (...) w Ł..

Stwierdzono nadto, że powódka wnioskiem z 28 sierpnia 2006r. wystąpiła do Wojewody (...) o zwrot nieruchomości przejętej na rzecz Skarbu Państwa, pismem z 14 maja 2007r. wniosła o zwrot działki nr (...) znajdującej się w R. oraz o wypłacenie odszkodowania pieniężnego za działkę nr (...). Ustalono, że Wojewoda (...) decyzją z dnia 17 maja 2007r., (...), stwierdził nieważność decyzji Naczelnika Miasta i Gminy w Ł. z dnia 17 listopada 1978r., dotyczącej przejęcia powyższych nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa, jako wydanej z naruszeniem prawa oraz odmówił stwierdzenia jej nieważności z uwagi na nieodwracalne skutki prawne.

Na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2009r., (...), stwierdzono nieważność decyzji Wojewody (...) z dnia 17 maja 2007r. wobec orzeczenia organu niezgodnie z wnioskiem strony. Następnie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 i § 2 w związku z art. 158 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks postępowania administracyjnego ostateczną decyzją z dnia 7 stycznia 2011r., (...), stwierdził nieważność decyzji Naczelnika Miasta i Gminy Ł. z dnia 17 listopada 1978r. W uzasadnieniu wskazano, iż z uwagi na brak wniosku o przejęcie nieruchomości na własność Skarbu Państwa pochodzącego od osoby uprawnionej, decyzja orzekająca o przejęciu na własność państwa części nieruchomości rolnej wydana została z rażącym naruszeniem art.

53 ustawy z dnia 27 października 1977r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. Nr 32 , poz. 140).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że działka nr (...) położona w obrębie R. obecnie posiada nr (...) i figuruje pod poz. (...) gdzie jako właściciele wpisani są L. i E. O.. Działka (...) weszła w skład kompleksu nr (...), który uległ podziałowi na działki nr: (...), które figurują w poz.(...), gdzie jako właściciele wpisani są S. i I. B..

Działka nr (...) wedle stanu na dzień 17 listopada 1978r. stanowiła grunt orny wykorzystywany rolniczo z istniejącym w sąsiedztwie budynkiem mieszkalnym, była uzbrojona w wodę i gaz, przez część działki od strony drogi przechodziła linia energetyczna niskiego napięcia i zlokalizowany był słup dwunożny żelbetowy. Działka o nr (...) wedle stanu na dzień 17 listopada 1978r. stanowiła działkę niezabudowaną jako grunt orny, w części wykorzystywana pod eksploatację kamienia bez istniejącej drogi dojazdowej. Wartość rynkowa działki nr (...) wedle stanu i przeznaczenia na dzień 17 listopada 1978r. i aktualnych cen rynkowych wynosi 13.000zł, natomiast działki nr (...) – 50.400zł.

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumenty urzędowe, których prawdziwości żadna ze stron nie kwestionowała. Sąd Okręgowy ustalając aktualną wartość nieruchomości utraconej przez powódkę, oparł się na treści opinii sporządzonej przez biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości oraz opiniach uzupełniających, nie kwestionowanych przez strony.

W tym stanie rzeczy uznał Sąd Okręgowy, iż podstawę prawną dochodzonego pozwem roszczenia o odszkodowanie stanowi przepis nieobowiązującego już art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a., przyjmując za uchwałą Sądu Najwyższego z 31 marca 2011r., podjętą w sprawie o sygn. akt III CZP 112/10 (OSNC 2011/7-8/75), iż do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma on zastosowanie. Stwierdził więc, iż do ostatecznych wadliwych decyzji podjętych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej powinno się stosować art. 160 § 1,2 i 3 k.p.a., chociażby decyzje nadzorcze zapadły później, co miało miejsce w niniejszej sprawie.

Tym samym co do zasady uznano za słuszne roszczenie odszkodowawcze powódki w zakresie rzeczywistej szkody (damnum emergens), jaką poniosła ona w związku z wydaniem przez Naczelnika Miasta i Gminy w Ł. wadliwej decyzji administracyjnej z dnia 17 listopada 1978 roku, jako, że brak jest możliwości przywrócenia powódce własności nieruchomości, które stanowią aktualnie własność innych podmiotów.

Sąd pierwszej instancji uznał, iż niezbędne były wiadomości specjalne do ustalenia wysokości odszkodowania obejmującego wartość rynkową nieruchomości według cen obowiązujących w dacie ustalenia odszkodowania, zgodnie z ogólną regułą wyrażoną w art. 363 § 2 k.c. oraz stanu tej nieruchomości z chwili wydania wadliwej decyzji, który obejmuje nie tylko parametry fizyczne lub geodezyjne danej nieruchomości (np. jej powierzchnię, infrastrukturę), lecz także samo jej funkcjonalne przeznaczenie społeczno-gospodarcze. W oparciu o dowód z opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości wartość rynkową działek gruntu nr (...), przeznaczonych na cele rolne, wedle stanu na dzień wydania decyzji z dnia 17 listopada 1978r. i cen z chwili orzekania, ustalono łącznie na kwotę 63.400zł.

Zdaniem Sądu Okręgowego należne powódce świadczenie winno zostać pomniejszone o wartość zwaloryzowanego odszkodowania, które zostało jej wypłacone na podstawie decyzji Naczelnika Miasta i Gminy Ł. z dnia 17 listopada 1978r. w kwocie 8851,50zł, bowiem z treści powyższej decyzji wynikało, że powyższa kwota pieniężna przyznana została powódce tytułem odszkodowania, a decyzja przesłana została do Banku (...) w Ł., który wypłacił powódce powyższą kwotę; wskazał, że na kopii decyzji znajduje się pieczęć powyższego banku, zaś w toku przesłuchania dnia 5 kwietnia 2007r. w postępowaniu administracyjnym wszczętym przez powódkę odnośnie bezprawności decyzji administracyjnej, powódka podała, że „zapłacono jej jakieś grosze, ale nie pamięta ile”. Sąd pierwszej instancji zważył, iż dopiero w toku niniejszego postępowania powódka zaprzeczyła, aby otrzymała jakiegokolwiek odszkodowanie, jednakże w żaden sposób nie udowodniła swojego twierdzenia. Wobec tego zaliczono otrzymaną w 1978r. kwotę na poczet należnego jej odszkodowania ustalonego w niniejszej sprawie, dokonując z urzędu jej waloryzacji w oparciu o art. 358¹ § 3 k.c., przy uwzględnieniu zasad doświadczenia życiowego i zawodowego. Z porównania przeciętnego

wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej, a więc pomniejszonego o zaliczki na podatek dochodowy jak i tzw. ubruttowanie płac dokonane w związku z reformą ubezpieczeń społecznych, które w 1978 roku wynosiło 4887,00 złotych wynikało, iż wypłacona suma 8851,50zł stanowiła jego 1,81 część. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w pierwszym kwartale 2016r. wynosiło 4201,57zł brutto, od czego odjęto składki na ubezpieczenie społeczne oraz 18% podatku dochodowego od osób fizycznych i składkę na ubezpieczenie zdrowotne w części nie podlegającej odliczeniu od podatku dochodowego, co po zaokrągleniu dało wynik 3000zł. Suma ta pomnożona o współczynnik 1,81 implikowała przyjęcie, iż kwota 5400zł stanowi zwaloryzowane świadczenie, które otrzymała powódka w 1978r., a o które pomniejszono wartość odszkodowania ustalonego w oparciu o aktualną wartość przejętych nieruchomości.

Ostatecznie odszkodowanie należne powódce ustalono na kwotę 58.000zł, zasądzając ją od pozwanego na rzecz powódki, zaś co do kwoty 5400zł powództwo zostało oddalone.

O żądaniu powódki w przedmiocie odsetek Sąd Okręgowy orzekł po myśli art. 481 k.c., zasądzając odsetki ustawowe za opóźnienie od daty wydania wyroku, przy uwzględnieniu, iż pomiędzy datą wymagalności świadczenia, a datą ustalenia jego rozmiaru w postępowaniu sądowym, doszło do istotnego wzrostu wartości. Wskazał, że zgodnie z art. 361 § 2 k.c. w zw. z art. 363 k.c., obowiązek naprawienia szkody polega na zapewnieniu wierzycielowi całkowitej kompensaty wywołanego uszczerbku, który nie może jednak prowadzić do jego nieuzasadnionego wzbogacenia, z przyjęcie zasady, że szkodę ustala się według wartości na datę orzekania o odszkodowaniu uzasadnia przyjęcie, że wierzyciel nie ponosi negatywnych skutków spadku wartości pieniądza w okresie od wymagalności zobowiązania do orzekania o obowiązku zapłaty przez dłużnika, zapewnia pełną kompensatę; stąd odsetki należą się od daty wyrokowania, zaś żądanie odsetkowe w pozostałym zakresie oddalono jako niezasadne.

W związku z cofnięciem pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia co do kwoty 319.640zł, postępowanie w tym zakresie umorzono na zasadzie art. 355 k.p.c., uznając cofnięcie za dopuszczalne w świetle regulacji art. 203 § 4 k.p.c.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu oparto na art. 102 k.p.c., nie obciążając powódki obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na zasadzie słuszności. Przyjął Sąd Okręgowy, iż okoliczności niniejszej sprawy w powiązaniu z sytuacją majątkową powódki przemawiają za zastosowaniem tego dobrodziejstwa.

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka, domagając się jego zmiany poprzez zasądzenie dalszego odszkodowania w wysokości 5400zł oraz odsetek ustawowych od zasądzonego świadczenia za okres od dnia 23 września 2013r., to jest od dnia wniesienia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej. Skarżąca zarzucała, iż nie mogła przez wiele lat korzystać ze swoich nieruchomości i osiągać z nich korzyści, co pominięto. Ustalenie wysokości odszkodowania według stanu działek z daty ich przejęcia, nie zaś wartości aktualnej, uznała za wysoce niesprawiedliwe. Podnosiła, że gdyby nie bezprawne przejęcie nieruchomości mogłyby je obecnie sprzedać po cenie wielokrotnie wyższej niż wycenił to biegły w opinii, zaś swoje żądanie sprecyzowała już we wniosku o zawezwanie do próby ugodowej. Wskazywała, że sąsiednie nieruchomości wystawiona są na sprzedaż za cenę 60zł za 1 m². Apelująca motywowała ponadto, że nigdy nie potwierdziła otrzymania odszkodowania w 1978r., a obowiązek wykazania tej okoliczności spoczywa na pozwanym, który mu w niniejszej sprawie nie sprostał.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji powódki i zasądzenie od niej kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki nie mogła odnieść skutku.

W pierwszej kolejności wypada zaznaczyć, iż ustalenia faktyczne zostały przez Sąd Okręgowy poczynione w sposób prawidłowy, w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy, zaferowany przez obie strony postępowania, należycie oceniony, stosownie do wskazań art. 233 § 1 k.p.c. Stąd ustalenia te Sąd drugiej instancji przyjął za własne, bez konieczności ponownego przytaczania.

W szczególności, wbrew stanowisku skarżącej, zasadnie ustalono, że powódka na podstawie decyzji Naczelnika Miasta i Gminy Ł. z dnia 17 listopada 1978r. faktycznie otrzymała należność za przejmowane nieruchomości w kwocie 8.851,50zł, w oparciu o operat szacunkowy, za pośrednictwem Banku (...) w Ł.. Ustalenie to znajduje należyte poparcie w dokumentacji złożonej do akt sprawy, w szczególności zaś decyzji (k.60) oraz protokole (k.111). Określenie przez powódkę, iż uzyskana należność stanowiła „jakieś grosze”, nie może stanowić podstawy do uznania, że nie została ona w ogóle wypłacona, zaś późniejsze wycofanie się powódki z powyższego stwierdzenia należało uznać za niewiarygodne. Przyznanie otrzymania należności w wyniku decyzji nie mogło być w ocenie Sądu Odwoławczego wywołane błędem powódki co do nieruchomości, których dotyczyło, bowiem sama powódka zainicjowała postępowanie, w ramach których była przesłuchana, zgodnie z jej wnioskiem i treścią protokołu dotyczące nieruchomości położonej właśnie w R., nie zaś w Ł..

Prawidłowe były również ustalenia Sądu Okręgowego co do wartości nieruchomości, która została stwierdzona w oparciu o dowód w opinii biegłego ds. wyceny nieruchomości, nie kwestionowanej ostatecznie przez strony postępowania, w tym powódkę reprezentowaną przez wykwalifikowanego pełnomocnika. Podnoszenie na obecnym etapie postępowania zarzutów co do nieprawidłowej ceny za 1m² działki gruntu przyjętej przez biegłego i odbiegającej od obowiązujących cen na rynku, uznać należało za spóźnione i nieskuteczne, zwłaszcza, że ostateczne żądanie pozwu zostało dostosowane do wyników ustaleń biegłego, poprzez cofnięcie pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia.

Podzielił również Sąd Apelacyjny rozważania prawne przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przez Sąd Okręgowy. W szczególności na poparcie zasługuje stwierdzenie, iż zastosowanie w niniejszej sprawie znajduje norma art. 160 § 1 k.p.a., odnosząca się do oceny roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tej dacie (tak: uchwała pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011r., II CZP 112/10, OSNC 2011/7-8/75). W oparciu o tę regulację przysługuje powódce jedynie roszczenie odszkodowawcze ograniczone wyłącznie do rzeczywistej szkody (damnum emergens), o której mowa w art. 160 § 1 k.p.a., stanowiącej wyłącznie straty w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. Nie obejmuje ono zatem, jak chciałaby skarżąca, korzyści, które mogłyby osiągnąć, gdyby jej szkody nie wyrządzono (lucrum cessans), czyli ewentualnych zysków, wynagrodzenia, które osiągnęłyby w związku z korzystaniem z przejętych nieruchomości (zob. także na ten temat: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 kwietnia 2014r., Sk 56/12), gdyby były one pozostawione w jej władaniu.

Zasadnie nadto w ustalonym stanie faktycznym, wbrew zarzutom podnoszonym w apelacji, pomniejszono świadczenie należne powódce o wspomnianą należność wypłaconą jej na podstawie decyzji Naczelnika Miasta i Gminy Ł. z dnia 17 listopada 1978r.; prawidłowo także dokonano waloryzacji kwoty 8851,50zł w oparciu o miarodajne i obiektywne mierniki wartości, przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, z uwzględnieniem interesów obu stron. Należność ta stanowiła bowiem rekompensatę za przejęcie nieruchomości, zatem winna być zaliczona na poczet dochodzonego w niniejszej sprawie odszkodowania w wysokości zwaloryzowanej, adekwatnej do sposobu obliczenia roszczenia odszkodowawczego.

Wartość nieruchomości stanowiąca podstawę ustalenia wysokości odszkodowania zasadnie została oznaczona przy uwzględnieniu stanu nieruchomości z dnia wydania decyzji oraz cen z dnia ustalenia odszkodowania, na zasadzie art. 363 § 2 k.c. Odsetki od zasądzonego świadczenia winny być naliczane od dnia ustalenia wysokości odszkodowania; celem kompensaty spadku wartości pieniężnej świadczenia łączy się tu waloryzację ze świadczeniem odsetkowym. Odsetki liczone od daty wcześniejszej, jak chciałaby tego apelująca, przy przyjęciu cen nieruchomości z daty ustalenia odszkodowania, prowadziłyby do nieuzasadnionego wzbogacenia powódki jako poszkodowanej (tak: wyrok Sądu Najwyższego z 17 lutego 2005r., I CK 469/04). Ustalenie wysokości odszkodowania wedle cen z tejże daty oraz zasądzenie odsetek od uwzględnionego roszczenia od daty wyrokowania, zbliżonej z dniem ustalenia wartości nieruchomości wskazującej na wysokość odszkodowania, należyście korelują z sobą, chroniąc z jednej strony w niezbędnym zakresie interesy zobowiązanego, a z drugiej strony zapewniając powódce należyty i realną rekompensatę, nie prowadzącą jednak do nienależnego jej przysporzenia.

Reasumując: zaskarżone orzeczenie Sądu pierwszej instancji było słuszne, zaś żaden z zarzutów podnoszonych w apelacji ani uwzględnianych z urzędu nie mógł trafności tego rozstrzygnięcia wzruszyć.

Wobec tego oddalono apelację powódki jako bezzasadną na mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono, obciążając przegrywającą powódkę obowiązkiem ich zwrotu na rzecz wygrywającego pozwanego, po myśli art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. Koszty zastępstwa przyznane Skarbowi Państwa w postępowaniu apelacyjnym w wysokości 1800zł obliczono, mając na uwadze oznaczoną przez powódkę wartość przedmiotu zaskarżenia, stosownie do § 2 pkt 4 w § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w zw. z art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

SSO del. Lucyna Morys – Magiera SSA Tomasz Ślęzak SSA Małgorzata Wołczańska